

SUG'ORILADIGAN BOTQOQ-O'TLOQI TUPROQLAR SHAROITIDA SABZAVOT EKINLARINI YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI

Isag'aliyev Murodjon To'ychiboyevich

Tolibova Dildora Komiljon qizi

1FarDU, b.f.d., professor

2FarDU, tadqiqotchi

Annotatsiya: Sug'oriladigan botqoq-o'tloqi tuproqlar o'ziga xos xususiyatlari va unumdorligi bilan qishloq xo'jaligida muhim ahamiyatga ega. Bu tuproqlar tabiatan nam bo'lib, ularning tarkibida organik moddalarning ko'pligi va suv saqlash qobiliyati yuqori. Shu sababli, ular sabzavotchilikda, ayniqsa sabzavot ekinlarini yetishtirishda yaxshi natijalar beradi. Sug'orish imkoniyati borligi esa hosilni doimiy ravishda yuqori darajada ushlab turishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: sug'oriladigan botqoq-o'tloqi tuproqlar, organik moddalar, oziq moddalar, sabzavotlar, sug'orish.

Botqoq-o'tloqi tuproqlarning asosiy afzalliklaridan biri – ularning yuqori organik moddalar bilan boyligi. Organik moddalarning ko'pligi tuproqning suvni ushlab turish qobiliyatini oshiradi, bu esa o'simliklarning o'sishida muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, bu tuproqlarda mikroorganizmlar faoliyati kuchli bo'lib, ular o'simliklar uchun muhim bo'lgan oziq moddalarni tez va samarali tarzda ajratib beradi. Natijada, sabzavot ekinlari o'sish va rivojlanishda yuqori sur'atlarga ega bo'ladi. Sug'orish esa bu tuproqlarda hosilni barqaror ta'minlashga xizmat qiladi. Chunki botqoq-o'tloqi tuproqlarda suv miqdori tabiatan ko'p bo'lsa-da, ekinlar intensiv o'sishi uchun suv yetishmovchiligi yuzaga kelishi mumkin. Sug'orish tizimlarining mavjudligi tuproq namligini optimal darajada ushlab turish va o'simliklarning suvga bo'lgan ehtiyojini qondirish imkonini beradi. Bu esa hosilning ko'payishiga va uning sifatining yaxshilanishiga olib keladi.[1]

Sabzavot ekinlari uchun botqoq-o'tloqi tuproqlar juda qulaydir. Ular tarkibidagi oziq moddalar sabzavotlarning o'sishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Masalan, sabzavotlarning ildiz tizimi yaxshi rivojlanadi, bu esa o'simliklarni oziqlantirishni yanada yaxshilaydi. Natijada, sabzavotlarning o'sishi tezlashadi, barglari va mevalari yaxshi shakllanadi, hosil miqdori va sifati oshadi. Sug'oriladigan botqoq-o'tloqi tuproqlarda sabzavot ekinlarining hosilini chamalashda bir qator omillarni hisobga olish zarur. Tuproqning organik moddalarga boyligi, suvni ushlab turish qobiliyati, mikroelementlar tarkibi, sug'orish tizimining samaradorligi va iqlim sharoitlari hosilga ta'sir

ko'rsatuvchi asosiy omillardir. Bu omillarni birgalikda tahlil qilganda, hosilning yuqori bo'lishi va sabzavotlarning sifatli yetishtirilishi mumkin. Shuningdek, hosilni chamalashda o'simliklarning o'ziga xos xususiyatlari ham muhimdir. Har bir sabzavot turi o'ziga xos ozuqa va suv talabiga ega. Shu bois, tuproq unumdorligini oshirish va sug'orishning optimal rejimini aniqlashda bu talablarni hisobga olish kerak. Ekinlarni parvarishlash jarayonida o'g'itlash, zararkunandalarga qarshi kurashish va boshqa agrotexnik choralarga ham alohida e'tibor qaratish lozim.[2]

Sug'oriladigan botqoq-o'tloqi tuproqlarda sabzavot ekinlarining hosilini oshirish uchun sug'orish tizimlaridan samarali foydalanish zarur. Masalan, tomchilatib sug'orish yoki purkagichli sug'orish tizimlari tuproq namligini aniq nazorat qilish imkonini beradi. Bu usullar orqali suv sarfi kamayadi, tuproqning sho'rlanishi oldi olinadi va o'simliklar uchun qulay o'sish sharoitlari yaratiladi. Hosilni chamalashda tuproqning fizik va kimyoviy xususiyatlarini tahlil qilish muhimdir. Tuproqning namlik darajasi, havolilik ko'rsatkichlari, pH darajasi va mineral moddalarning mavjudligi hosilning miqdori va sifatiga ta'sir etadi. Shu sababli, botqoq-o'tloqi tuproqlarda muntazam ravishda tuproq tahlillari o'tkazilib, kerakli o'g'itlar va agrotexnik choralarning amalga oshirilishi zarur. Botqoq-o'tloqi tuproqlarda sabzavot ekinlarini etishtirishda iqlim sharoitlari ham muhim ahamiyatga ega. Bu tuproqlar ko'pincha nam iqlim hududlarida joylashgan bo'lib, bu o'simliklarning o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Biroq, haddan tashqari namlik yoki suv bosishi sabzavotlarning ildiz tizimiga zarar yetkazishi mumkin. Shu bois, sug'orish tizimlarini to'g'ri sozlash va suv oqimini nazorat qilish talab etiladi.[3]

Botqoq-o'tloqi tuproqlarda sabzavot ekinlari uchun yetishtirish texnologiyasini takomillashtirish orqali hosilni yanada oshirish mumkin. Bunga o'g'itlash tizimini optimallashtirish, yangi sug'orish usullarini joriy etish, parvarishlash usullarini yaxshilash va kasallik hamda zararkunandalarga qarshi samarali kurash kiradi. Bu choralar o'simliklarning salomatligini ta'minlab, hosilni barqaror ravishda oshirishga xizmat qiladi. Kasalliklar va zararkunandalarga qarshi kurash botqoq-o'tloqi tuproqlarda ekin yetishtirishda asosiy agrotexnik tadbirlardan biridir. Namlikning yuqori darajasi kasalliklarning rivojlanishiga qulay sharoit yaratadi, shuning uchun oldini olish choralari ko'rish zarur. Profilaktik maqsadda tuproq va ekinlarni muntazam tekshirish, zararkunandalarga qarshi biologik va kimyoviy vositalardan foydalanish tavsiya etiladi. Pestitsidlarni me'yorida va zaruratga qarab qo'llash, shuningdek, ekologik toza usullarni joriy etish orqali tuproq va o'simliklarning sog'lomligini ta'minlash mumkin. Zararkunandalar va kasalliklar tarqalishini oldini olish uchun ekinlarni to'g'ri joylashtirish va ekish vaqti ham muhim rol o'ynaydi. Tuproqni drenaj qilish – botqoq-o'tloqi tuproqlarda ortiqcha suvni

olib tashlash va tuproqning kislorod bilan ta'minlanishini yaxshilash uchun zarurdir. Drenaj tizimlari tuproqdagi suvning to'planishini kamaytirib, ildizlarning chirishining oldini oladi va o'simliklarning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratadi. Drenaj tizimlarini loyihalashda hududning geografik va iqlim sharoitlari, tuproqning tuzilishi va suv sathining balandligi hisobga olinadi. Drenaj yo'llari muntazam parvarish qilinib, suv oqimining to'xtab qolishi oldini olish kerak.[4]

Zamonaviy agrotexnika usullarini joriy etish botqoq-o'tloqi tuproqlarda hosilni oshirish va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Qoplama ekin ekish, biologik o'g'itlardan foydalanish, suvni tejash texnologiyalari va tuproqni yaxshilovchi innovatsion usullar hosilni oshirishda muhim o'rin tutadi. Bu usullar tuproq va o'simliklar salomatligini saqlab qolish bilan birga, atrof-muhitni muhofaza qilishga ham xizmat qiladi. Botqoq-o'tloqi tuproqlarda tuproq va o'simlik holatini muntazam monitoring qilish agrotexnik choralarning samaradorligini ta'minlaydi. Tuproq namligi, pH darajasi, ozuqa moddalari miqdori va o'simliklarning holati haqida ma'lumotlar yig'ish va tahlil qilish asosida o'g'itlash, sug'orish va boshqa agrotexnik tadbirlarni o'z vaqtida va to'g'ri amalga oshirish mumkin bo'ladi. Bu esa hosilni maksimal darajada oshirish va resurslarni samarali boshqarish imkonini beradi. Botqoq-o'tloqi tuproqlarda agrotexnik choralarga to'liq va tizimli yondashuv zarur. Tuproqni tayyorlash, o'g'itlash, sug'orish, ekin almashinuvi, kasallik va zararkunandalarga qarshi kurash, drenaj tizimlarini yaratish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali bu tuproqlarning unumdorligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, tuproq va o'simlik holatini doimiy monitoring qilish orqali agrotexnika choralarining samaradorligini ta'minlash va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini barqaror rivojlantirishga erishish mumkin. Botqoq-o'tloqi tuproqlarda amalga oshiriladigan agrotexnik tadbirlar faqat hosilni oshirish bilan cheklanmay, balki tuproq resurslarini saqlash va kelajak avlod uchun sog'lom ekologik muhit yaratishda ham muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun har bir fermer va agrotexnika mutaxassisi ushbu choralarga alohida e'tibor qaratishi lozim.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, sug'oriladigan botqoq-o'tloqi tuproqlar qishloq xo'jaligida sabzavot ekinlari uchun juda qulay sharoit yaratadi. Ularning organik moddalarga boyligi, suvni ushlab turish qobiliyati va mikroelementlar tarkibi o'simliklarning o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Sug'orish tizimlari hosilni barqaror yuqori darajada ushlab turishga yordam beradi. Sabzavot ekinlarini yetishtirishda tuproq va o'simlik xususiyatlarini hisobga olib, agrotexnik choralarga e'tibor qaratish natijasida hosilni sezilarli darajada

oshirish mumkin. Shunday qilib, botqoq-o'tloqi tuproqlarning unumdorligini to'liq ochish va sabzavotchilikda yuqori hosil olish imkoniyatlari kengdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Nomozov X., Turdimetov SH, Toshpo'latov S. Tuproq bonitirovkasi va xaritalash. Toshkent. 2021. 472 bet
2. O'zbekiston Respublikasi "Davlat Yer kadastrini" to'g'risidagi qonun T. 1998
3. Isag'aliyev M.T, Tuproq bonitirovkasi fanidan ma'ruzalar matni. 2019